

CUPRINS

COPILUL ȘI COPILĂRIA

Ionel Teodoreanu – <i>La Medeleni</i>	4
Octav Pancu-Iași – <i>S-a pierdut ceva...</i>	6
Lucian Blaga – <i>Hronicul și cântecul vârstelor – Am pus la încercare cerul</i>	8
Hector Malot – <i>Singur pe lume</i>	10
Michael Bond – <i>Un urs pe nume Paddington</i>	13
Profira Sadoveanu – <i>Casa care guiță</i>	16
Mircea Sântimbreanu – <i>Un șmecher la lecție</i>	19
Marin Sorescu – <i>Scamatorii, scamatorii, scamatorii</i>	21

Evaluare 1	23
-------------------------	----

POEZIA ANOTIMPURILOR

Vasile Alecsandri – <i>Sfârșit de toamnă</i>	24
George Topîrceanu – <i>La Paști</i>	26
George Coșbuc – <i>Concertul primăverii</i>	28
Nicolae Labiș – <i>Fulg</i>	31

PRIETENI NECUVÂNTĂTORI

Emil Gârleanu – <i>Frunza</i>	33
Ioan Alexandru Brătescu-Voinești – <i>Puiul</i>	36
Ana Blandiana – <i>Într-o zi pe când lucram</i>	38
Emil Gârleanu – <i>Fricosul</i>	40

Evaluare 2	42
-------------------------	----

ÎN LUMEA BASMELOR ȘI A POVEȘTILOR

Vladimir Colin – <i>Povestea ceasului cu inimă</i>	43
Petre Dulfu – <i>Isprăvile lui Păcală – Moștenirea</i>	45
Călin Gruia – <i>Izvorul fermecat</i>	48

FABULE

La Fontaine – <i>Corbul și vulpea</i>	52
La Fontaine – <i>Greierile și furnica</i>	54

Evaluare 3	56
-------------------------	----

POVESTI ISTORICE

Petru Demetru Popescu – <i>Mândricel</i>	57
Dumitru Almaș – <i>Povestea preafrumoasei Dochia</i>	61

AVENTURI, CĂLĂTORII

Daniel Defoe – <i>Robinson Crusoe</i>	63
Kate DiCamillo – <i>Miraculoasa călătorie a lui Edward Tulane</i>	65
Antoine de Saint-Exupéry – <i>Micul prinț</i>	69
Mark Twain – <i>Aventurile lui Tom Sawyer</i>	71

LEGENDE

Alexandru Mitru – <i>Legendele Olimpului – Războiul troian</i>	75
Eugen Ionescu – <i>Legenda romanițelor</i>	78

Evaluare 4	80
-------------------------	----

COPIIUL ȘI COPILĂRIA

La Medeleni

Cearta

(fragment)

după Ionel Teodoreanu

...Dănuț intră în livadă, cu mâna Monicăi ferecată în pumnul lui, așa cum își aduce acasă un tată mohorât copilul vinovat. Monica îl urma privind pe sus... Zarea se răsturnase roșie ca un coș de cireșe pe cer și pe obraji. Dănuț știa că trebuie să se răzbune, dar nu știa cum să înceapă. Parcă începuse să-i mai treacă mânia. Asta îl revoltă!

— De ce mergi așa de încet? Nu poți să mergi mai repede? se stropși el, grăbind pasul, la Monica.

Monica iuți pasul după el. Mergeau repede ca sub amenințarea unei ploii torențiale când n-ai umbrelă.

— Unde mergem, Dănuț?

— Nu-i treaba ta!

„E supărat, săracul!” îl compătimi Monica.

— Știi ce? Hai să ne luăm la întrecere, Dănuț!

— Nu.

— Cum vrei!

— Așa vreau!

— Ești supărat pe mine, Dănuț? De ce nu-mi răspunzi?

Cu o mișcare vijelioasă o apucă de cozi și o smuci. Monica își strânse dinții; ochii i se înnegriră sub sprâncenele încordate...

— Vrei să mă bați? găfâi ea.

— Da! bufni Dănuț, neștiind cum să bată pe cineva care vorbește în loc să lovească și să țipe.

Trase din nou, cu stângăcie... Înainte de a-și da seama de ce i-au scăpat cozile din mâini, simți o arsură la deget.

— Au!

Monica-i dădu drumul.

— Muști? o amenință el cu pumnii.

— Și zgârii.

În fața ochilor și-a mâinilor Monicăi, Dănuț făcu un pas îndărăt. O altă Monica o apăra pe cea dinainte.

— Nu mă bat c-o față! ...Du-te acasă și spune că te-am bătut, o sfidă el mai departe, alb la față.

— Eu nu pârăsc... cum ai pârât-o pe Olguța. În loc să țin cu Olguța, mi-a fost milă... Așa îmi trebuie! suspină Monica ștergându-și ochii cu mâneca.

— ...Te-ai supărat? Începu Dănuț dezarmat, văzând-o că plânge.

— Să nu mai vorbești cu mine.

Dănuț privi îndelung cozile blonde tresărind pe spatele aplecat al Monicăi...

O pierdu din ochi. „Mai bine ne-am fi jucat amândoi de-a caii”, oftă el descoperind ce hățuri minunate puteau fi cozile Monicăi, și ce greu era de-acum înainte să le mai aibă în mâini. „Am fost un prost...”

Simți o înțepătură la deget: dințișorii Monicăi lăsaseră o cununiță urzicătoare.

— De ce m-a făcut pârâtor? țipă el ciudos, bătând din picior. Lasă c-am să-i arăt eu! Blondă! apostrofă Dănuț o caisă coaptă, fiindcă în livadă, după Monica, numai caisele erau blonde. Amurgul era roșu.

(din volumul I – *Hotarul nestatornic. Partea întâi. Capitolul I – „Potemkin și Kami-Mura”*)

Cuvinte și expresii:

ferecată – încătușată, încuiată;
mohorât – întunecat, sumbru, mâhnit;
mânie – furie, supărare mare;
revoltă – indignare;
a se stropși – a se răsti la cineva;
ploi torențiale – ploi cu debit mare și cu durată scurtă;
a insulta – a jigni;
stângăcie – nepricepere, neîndemânare;
ciudos – plin de ciudă, invidios, rânchiunos;
a apostrofa – a muștra, a dojeni, a critica.

1. Explică, folosind cuvintele tale:

- „zarea se răsturnase roșie ca un coș de cireșe pe cer și pe obraji“

- „mișcare vijelioasă“

- „amurgul era roșu“

2. Completează în mod corespunzător acțiunile lui Dănuț cu enunțuri din text.

a) Dănuț se răzbună.

Acțiuni:

- o trage de cozi
- e mirat de reacția fetei

Enunțuri din text:

- _____
- „Du-te acasă și spune că te-am bătut...“
- „Lasă c-am să-i arăt eu!“

b) Dănuț regretă.

Acțiuni:

- o urmărește cu privirea

- are muștrări de conștiință

Enunțuri din text:

- „Te-ai supărat?“
- _____
- „Mai bine ne-am fi jucat.“

3. Completează stările sufletești care reies din gesturile personajelor:

- „cu o mișcare vijelioasă“

- „Monica își strânse dinții.“

- „Ochii i se înnegriră sub sprâncenele încordate.“

- „Dănuț făcu un pas îndărăt.“

- „țipă ciudos bătând din picior“

CITEȘTE ȘI REȚINE!

Acțiunea romanului *La Medeleni* se petrece în mare parte la moșia cu același nume a familiei Deleanu. În cele trei volume ale romanului, scriitorul Ionel Teodoreanu descrie viața unor copii: Dănuț, Olguța și Monica. Olguța este unul dintre cele mai reușite personaje ale literaturii române. După părerea tatălui ei, ea este „un drac îngeresc“, „un amestec de puritate și înclinații spre mici răutăți“. Dănuț este o fire calmă, dar uneori își pierde răbdarea și devine nervos din cauza surorii sale, Olguța. Monica asigură echilibrul dintre cei doi frați, care sunt într-un continuu „război“. Este blândă și generoasă. Monica este îndrăgostită de Dănuț pe tot parcursul romanului, dar băiatul nu își dă seama decât la sfârșit că și el o iubește pe Monica. Ei se căsătoresc în cele din urmă și trăiesc fericiți.

Evaluare 1

1. Unește cu o linie titlul și autorul.

<i>La Medeleni</i>	Profira Sadoveanu
<i>Singur pe lume</i>	Ionel Teodoreanu
<i>Un șmecher la lecție</i>	Hector Malot
<i>Casa care guiță</i>	Mircea Sântimbreanu

Punctaj 12

2. Formează cuvinte noi, apoi desparte-le în silabe.

Model: răbdare – nerăbdare – ne-răb-da-re

potrivit → _____

liniștit → _____

învins → _____

drept → _____

Punctaj 20

3. Pornind de la literele care alcătuiesc numele capitolului parcurs, scrie câteva cuvinte care au legătură cu textele studiate în acest capitol.

C ⇒ casă, _____

O ⇒ Olguța, _____

P ⇒ _____

I ⇒ _____

L ⇒ _____

A ⇒ _____

R ⇒ _____

I ⇒ _____

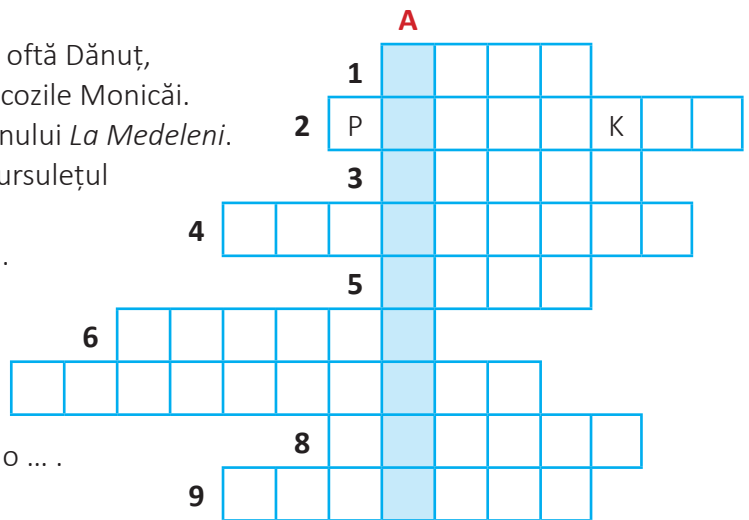
E ⇒ _____

Punctaj 18

4. Completează rebusul.

- „Mai bine ne-am fi jucat amândoi de-a ...”, oftă Dănuț, descoperind ce hățuri minunate puteau fi cozile Monicăi.
- Capitolul 1 din partea I, volumul 1 al romanului *La Medeleni*.
- Doamna și Domnul Brown l-au întâlnit pe ursulețul Paddington pe un ... de gară.
- Băiatul l-a pierdut pe „bună ziua”, adică ...
- Rémi este singur pe ...
- Șmecherul scos la lecție se numea Matei, sau ..., cum îi spuneau colegii.
- „Cum se face să dispară în ceață un borcan cu dulceață?” Aceasta se numește o ...
- Cine era de fapt purcelul care guiță?
- Autorul volumului *Unde fugim de-acasă?* este Marin ...

Ce cuvânt ai obținut pe verticala A-B? _____

Punctaj 40

Încercuiește imaginea care ilustrează cum te-ai simțit la activitate.

Se acordă 10 puncte din oficiu.

Punctaj total 100

Fricosul

de Emil Gârleanu

Iarnă. Noapte lucie pe o lume ca din povești: copaci de zahăr, câmp de cristal, iaz de oglindă. Și-n cuprinsul larg, uriașul policantru al cerului își aprinde, una câte una, luminile, ca într-o nemăsurată sală de danț. Viețuitoarele pustietății sunt îmbătate de farmecul acesta: paserile zbor ca ziua; lupul poposește pe labe, în hățisuri, și privește nemișcat; vulpea stă lângă vizuină și nu se-ndură să meargă la vânat; veverița pleacă creangă lângă creangă și hoinărește, ca o deșucheată, pădurea-ntreagă. Iar iepurele a zbughit-o la jucat. Încet, ascultând, ispitind, a ieșit tiptil-tiptil din curătură, și când a ajuns la margine și-a văzut întinderea lucie de zăpadă, a-nceput să sară de bucurie:

„Poate mai întâlnesc un prieten“, își zise iepurașul.

Și gândul îi răspunse:

„Poate mai întâlnești un prieten...“

Și iar țupai-țupai, iepurele sare vesel:

„Poate dau și peste o prietenă.“

Și gândul:

„Poate dai și peste o prietenă.“

Și mergând așa, iepurașul cu gândul își vorbesc:

„Ce lumină, și totuși luna încă nu a răsărit.“

„...Și totuși luna încă nu a răsărit.“

„Dar o să răsară.“

„...O să răsară.“

Și cum mergea pe marginea unei vâlcele, iepurașul se opri o clipă să se odihnească. Atunci, de la spate, se ridică, albă și ea, ca de gheață, luna. Stelele pâliră; pădurea, copacii, tufele își dezbrăcară deodată umbra.

Iar iepurașul împietri de groază: chiar de lângă el, se întinse pe pământ o arătare cu două coarne grozave. După clipa de spaimă, iepurașul se destinse ca o coardă și o zbughi la goană, se prăvăli în vale, veni de-a dura ca un bulgăre, se sculă și iar se rostogoli până jos; apoi o luă de-a dreptul, tăind câmpul. Se opri tocmai în stuhăria iazului.

Acolo, de-abia suflând, se ghemui cu ochii închiși... Să nu-și mai vază umbra!

1. Completează expresiile:

o lume ca _____

hoinărește ca _____

se ridică, albă și ea, ca _____

iepurașul se destinse ca _____

veni de-a dura ca _____

2. Găsește cuvinte cu sens asemănător pentru:

copaci ☞ _____

poposește ☞ _____

zăpadă ☞ _____

spaimă ☞ _____

iaz ☞ _____

goană ☞ _____

3. Găsește cuvinte cu sens opus pentru:

noapte ☞ _____

uriaș ☞ _____

prieten ☞ _____

a răsări ☞ _____

4. Încercuiește varianta corectă.

- Povestirea *Fricosul* este scrisă de:
a) Ion Creangă b) Emil Gârleanu c) Frații Grimm
- Întâmplarea se petrece în anotimpul:
a) primăvara b) vara c) toamna d) iarna
- Personajele poveștii sunt:
a) umbra iepurașului b) iepurașul c) iepurașul și umbra iepurașului

5. Identifică în text:

- a) fragmentul care prezintă dialogul dintre iepuraș și gândul său;
- b) fragmentul în care este descrisă apariția lunii.

6. Formulează oral răspunsuri potrivite pentru întrebările de mai jos.

- Unde și când se petrece întâmplarea?
- Cum se comportă viețuitoarele pustietății?
- Cu cine vorbește iepurașul?
- De ce s-a speriat iepurașul când a răsărit luna?

7. Subliniază verbele din următorul fragment, precizând persoana, numărul, timpul și rolul lor în propoziție.

„...Și totuși luna încă nu a răsărit.”

„Dar o să răsară.”

„...O să răsară.”

Și cum mergea pe marginea unei vâlcele, iepurașul se opri o clipă să se odihnească. Atunci, de la spate, se ridică, albă și ea, ca de gheață, luna.

8. Realizează descrierea iepurașului.

9. Formulează enunțuri cu ajutorul următoarelor expresii:

- *noapte lucie* ⇒ _____
- *lume ca din povești* ⇒ _____
- *uriașul policandru al cerului* ⇒ _____
- *luna ca de gheață* ⇒ _____

10. Completează proverbele următoare.

- Cine aleargă după _____, nu prinde niciunul.
- Iepurele se teme și de _____.
- Nu știi de unde _____ iepurele.

Evaluare 2

1. Completează tabelul.

Poezia	Imagini vizuale	Imagini auditive
<i>Sfârșit de toamnă</i>		
<i>Concertul primăverii</i>		
<i>Fulg</i>		

Punctaj 20

2. Completează tabelul cu perechi de substantive-adjecive din textele studiate.

Substantiv	Adjectiv
dor	jalnic
solist	vestit

Punctaj 24

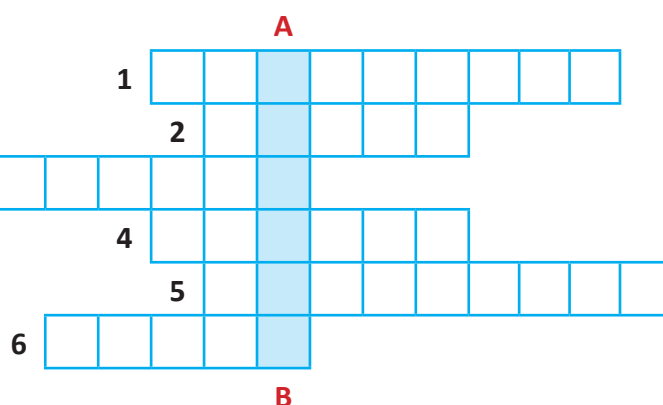
3. În careul de mai jos, descoperă cuvintele: FRICOSUL, ARPAGIC, PUIUL, NERO, FRUNZA, GÂRLEANU, LABIȘ, COȘBUC.

G	A	C	F	E	R	D	I	O	P
Â	F	A	R	P	A	G	I	C	J
R	O	P	U	I	U	L	H	O	H
L	R	D	N	E	R	O	Y	Ș	J
E	R	Y	Z	U	T	Y	I	B	O
A	F	L	A	B	I	Ș	O	U	I
N	E	T	T	U	V	N	M	C	U
U	F	R	I	C	O	S	U	L	Y

Punctaj 16

4. Completează rebusul.

- „Oaspeții caselor noastre, cocostârci și ...”
- Oul, crucea, lumânarea de Înviere, mielul, pasca și cozonacul sunt simboluri creștine pentru ...
- În crâng păsările au organizat un mare ...
- „S-a desfăcut din mugur într-o dimineață caldă a începutului de primăvară.”
- A poposit într-un lan de grâu.
- „Acolo, de-abia suflând, se ghemui cu ochii închiși, să nu-și mai vadă ...”

Ce cuvânt ai obținut pe verticala A-B? _____

Punctaj 30

Încercuiește imaginea care ilustrează cum te-ai simțit la activitate.

Se acordă 10 puncte din oficiu.

Punctaj total 100

AVENTURI, CĂLĂTORII

Robinson Crusoe

(fragment)

de Daniel Defoe

[...] Se împliniseră douăzeci și trei de ani de când trăiam pe această insulă. Eram atât de obișnuit cu locurile și cu felu-mi de viață, încât, dacă aș fi fost sigur că niciun sălbatic nu vine să mă tulbure, aș fi putut trăi resemnat și cu dragă inimă tot restul vieții aici, până în clipa când aș fi pus capul jos, să mor ca țaful cel bătrân din peșteră.

Între timp izbutisem să-mi asigur și oarecare distracții, așa că timpul trecea mai ușor ca la început. Îl învățasem pe Poli să vorbească, după cum am povestit. Vorbea acum mai bine și mai articulat. Mi-era plăcut să-l ascult. A trăit în preajma mea nu mai puțin de douăzeci și șase de ani. Nu știu cât a mai trăit și după aceea, dar știu că în Brazilia se spunea că papagalii ajung la vârsta de o sută de ani. Poate că mai trăiesc și azi în insulă câțiva Poli,

care mai strigă încă după sârmanul Robinson Crusoe. Nu urez niciunui englez nefericirea de a ajunge acolo ca să-i audă. Dacă ar face-o, ar crede desigur că aude pe dracul.

Câinele mi-a fost tovarăș credincios și plăcut timp de șaisprezece ani și a murit de bătrânețe. Am mai povestit cum mi s-au înmulțit pisicile. Afară de aceste animale mai țineam totdeauna pe lângă mine și doi-trei iezi, care mâncau din mână. Mai târziu, am avut și alți doi papagali, pe care i-am învățat să vorbească destul de bine. Mă strigau cu toții Robinson Crusoe, dar niciunul așa de bine ca primul, cu care într-adevăr îmi dădusem multă osteneală. Mai aveam câteva păsări marine, pe care le domesticisem. Nu știam cum le zice. Le prinsesem pe țărm și le tăiasem aripile. Parii plantați în jurul fortăreței au crescut, transformându-se într-o pădurice deasă. Aici, între copaci, trăiau și se înmulțeau aceste păsări și mi-era mai mare dragul să le văd. M-aș fi simțit tare mulțumit de viața pe care o duceam dacă aș fi fost ferit de sălbatici, care mă băgaseră în sperieți.

Mă aflam acum în decembrie, în al douăzeci și treilea an al șederii mele. Sosise vremea secerișului, care îmi cerea să stau mai mult la câmp. Odată, îndreptându-mă spre câmp foarte devreme – nici nu se luminase bine de ziuă –, am fost surprins zăbind lumina unui foc pe țărm, cam la două sute de mile depărtare de mine, spre capătul insulei, unde observasem odinioară urme de sălbatici. Spre marea mea durere, era în partea insulei dinspre locuința mea. Am fost foarte mirat și am rămas pironit locului, neîndrăznind să mai ies din livada mea, de teamă să nu fiu prins. Dar nici acolo nu mai aveam liniște. Teama și grija mă chinuiau. Dacă acești sălbatici, cutreierând insula, ar da de lanurile de grâne coapte sau în curs de seceriș, ori peste lucrurile mele, de îndată ar ghici că insula este locuită și ar porni în căutarea mea. M-am întors în fortăreață și am tras scara după mine. Am căutat să dau împrejurimilor o înfățișare naturală și nelocuită. Apoi, am pregătit totul pentru apărare. Am încărcat tunurile, cum le ziceam eu flintelor. Erau așezate în poziție de tragere, pe întăriturile cele noi. Am pus gloanțe în pistoale, hotărât să mă apăr până la capăt. Nu am uitat să cer ocrotirea cerului, rugând pe Dumnezeu să mă scape din mâinile canibalilor. Astfel am stat vreo două ore, tare nerăbdător, neavând nicio iscoadă pe care s-o trimit pentru a-mi aduce știri din afară. Tot chibzuind ce să fac, n-am mai putut răbda. Așezând scara pe o parte a stâncii, unde era un loc mai drept, m-am urcat trăgând-o apoi după mine. Am așezat-o din nou, și în felul acesta am ajuns în vârful dealului. Culcat pe burtă, într-un loc mai neted, pe care îl observasem mai înainte, am scos ocheanul, pe care-l luasem dinadins, îndreptându-l spre locul cu pricina. Acolo am zărit nu mai puțin de nouă sălbatici – toți goi pușcă – așezați în jurul focului, nu ca să se încălzească – era foarte cald –, ci, așa cum presupusesem eu, ca să-și gătească prânzul barbar din carne de om, despre care nu știam dacă fusese adusă vie sau moartă. Aveau cu ei două pirogi, trase acum pe mal. Apele fiind retrase, mi se părea că așteaptă

Reține!

La 1 septembrie 1659, Robinson Crusoe, eroul romanului lui Daniel Defoe, se îmbarcă pe o corabie spre Guineea. În urma unui naufragiu, fiind singurul supraviețuitor, ajunge pe o insulă necunoscută, unde trăiește 28 de ani, două luni și nouăsprezece zile. Aici îl salvează pe Vineri de următorii săi, dobândind, după mai bine de douăzeci de ani, un tovarăș.

bărbați sau femei. Îndată ce i-am văzut îmbarcați și plecați, am luat două puști pe umăr, două pistoale la brâu și sabia și am pornit-o în goană spre dealul unde le găsisem pentru prima dată urmele. Când am ajuns – cam după vreo două ceasuri, căci eram prea împovărat cu armele ca să alerg iute – am văzut că acolo fuseseră încă trei bărci cu sălbatici, iar privind și mai departe, i-am zărit îndreptându-se cu toții spre continent. Priveliștea era înfiorătoare. Jos, pe mal, se aflau răspândite urmele praznicului lor crâncen.

(traducere de Petru Comărnescu)

1. Bifează varianta corectă.

a) Romanul *Robinson Crusoe* prezintă:

- naufragiul unei corăbii;
- supraviețuirea pe insulă a lui Robinson;
- peripețiile naufragiatului.

b) Tovarășii lui Robinson erau:

- papagalii;
- câinele;
- caprele;
- pisicile.

c) Dușmanii lui Robinson erau:

- canibalii;
- animalele sălbatice;
- apele.

d) Ocupațiile lui Robinson erau:

- domesticirea animalelor;
- cultivarea pământului;
- prepararea hranei;
- apărarea locuinței.

e) Lumea insulei era:

- primitoare;
- ostilă;
- primitivă.

2. Formează perechi de cuvinte sinonime.

fortăreață	→	apărat
sălbatic	→	cercetaș
ocrotire	→	întăritură
iscoadă	→	barbar
ferit	→	protecție

3. Formează perechi de cuvinte antonime.

flux	→	moarte
apărare	→	reflux
viață	→	artificială
naturală	→	încet
iute	→	atac

Dacă vrei să afli prin ce aventuri a mai trecut Robinson Crusoe și cum a reușit acesta să revină în patrie, după o lipsă de treizeci și cinci de ani, împreună cu Vineri, citește cartea în întregime!